

# *Základní škola Žatec, Petra Bezruče 2000, okres Louny*

## **ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ**

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoliv forem rizikového chování na škole, tedy i šikany a respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoliv podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí s předcházení šikany podílela celá škola. Stěžejní roli a zodpovědnost za tuto oblast nese ředitelka školy, její role a aktivní přístup k problematice předcházení a řešení šikany je nenahraditelná.

Škola nastaví konkrétní a srozumitelná pravidla v chování ve svém školním řádu, se kterým jsou seznámeni všichni zaměstnanci školy, žáci i zákonní zástupci. Důsledky za porušení pravidel u žáků jsou zakotveny ve Školním řádu.

Školní program proti šikanování je dokument, který je zpracován na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (§31, §22a, §22b), metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016 a metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních a platného Školního řádu naší školy.

**Cílem programu je poskytnout pedagogickým pracovníkům školy základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování.**

Šikana je jakékoliv chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně, je pro ni charakteristický nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku pro oběť a samoučelnost agrese. Podstatnou vlastností šikany je skrytost (držení situace v tajnosti) a většina obětí šikany a svědků se snaží situaci udržet co nejdéle v tajnosti, bojí se někomu svěřit. Z tohoto důvodu je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany a důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků.

**Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:**

Žák je o přestávkách osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.

Při týmových sportech bývá jedinec do družstva volen mezi posledními.

O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.

Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.

Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.

Stává se uzavřeným.

Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.

Jeho věci jsou poškozené, znečištěné, případně rozházené.

Zašpiněný nebo poškozený oděv.

Stále postrádá nějaké věci.

Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.

Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.

Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.

Odřeniny, modřiny, škrábance, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

### **Přímé znaky šikanování mohou být např.:**

Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.

Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.

Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.

Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jim podřizuje.

Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčasti na nich.

Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.

Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

### **Zmapování situace**

Situace na naší škole splňuje základní požadavky pro to, aby mohla účinně předcházet vzniku šikany nebo bezpečně zastavit již existující šikanování. V posledních letech se šikana na naší škole objevuje v naprosto minimální míře a vždy se jedná pouze o první stadium, tedy o počátek ostrakizování některého ze žáků. Prozatím se realizačnímu týmu daří zamezit dalšímu negativnímu rozvoji šikany. Škola má v základních dokumentech zakotven jasný a jednoznačný záměr zajišťovat bezpečné prostředí pro žáky i pedagogy

### **Motivování pedagogů pro změnu**

Vedení školy podporuje další vzdělávání pedagogů, zejména třídních učitelů v oblasti práce s třídní skupinou.

### **Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů**

Hlavním partnerem škol a školských zařízení je Pedagogicko-psychologická poradna Ústeckého kraje. Školní metodik prevence i ostatní pedagogičtí pracovníci mají možnost se spojit s vedoucí PPP Mgr.Petrou Gistrovou, [petra.gistrova@pppuk.cz](mailto:petra.gistrova@pppuk.cz), která zároveň supluje funkci oblastního metodika prevence.

### **Užší realizační tým**

Mgr.Zděnka Pejšová – ředitelka školy  
Mgr.Hana Smékalová – zástupkyně ředitelky  
Mgr.Petra Nová, Mgr.Petr Vaněk – výchovní poradci  
Ing.Jitka Valchařová Rubešová – metodik prevence

Celý realizační tým je obeznámen s metodikou řešení situací šikany, s organizací řešení a s právním rámcem šikanování. Pro koordinaci a následně i pro vlastní řešení šikany je vyškolený školní metodik prevence. V kompetenci školního metodika prevence je rozhodnout, zda škola zvládne řešení konkrétní situace sama nebo zda bude třeba povolat odborníka. Škola dbá na kontinuální vzdělávání zejména školního metodika prevence a jednotlivých třídních učitelů.

### **Společný postup při řešení šikanování**

#### **Postup školy – krizový plán v případě podezření na šikanu**

- konfrontovat svá pozorování nebo ohlášení s ostatními kolegy
- oznámit své podezření vedení školy, konzultovat další postup.
- dohodnout se, kdo povede vyšetřování, popřípadě přizvat psychologa
- mezi čtyřma očima vyslechnout více nezáujatých svědků / spolužáků
- vést písemný záznam, porovnávat, věnovat pozornost nesrovnalostem v časech a místech
- spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany, požádat je o spolupráci
- vyslechnout oběť – citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečnost a důvěrnost informací, vše zapisovat nebo nahrávat
- vyslechnout agresory – překvapivě, mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědí, vytipovat nejslabší článek, dovést k přiznání či vzájemnému obviňování
- požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitel). Ta posoudí na základě shromážděných informací, zda se

jedná o šikanu a jaký je stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku a jejich potrestání

- pozvat individuálně k jednání rodiče agresorů, seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení Policii ČR – závisí na věku agresorů, na intenzitě a závažnosti šikany
- rozebrat situaci se třídou, prodiskutovat, vysvětlit nebezpečnost a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků
- pokud se situace vyřeší pouze odchodem některých žáků, měl by odejít agresor, a nikoli oběť

### **První pomoc při počáteční šikaně**

- odhad závažnosti a formy šikany
- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi
- nalezení vhodných svědků
- individuální rozhovory se svědky, nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace obětí s agresory
- ochrana oběti
- předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
  - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření) - každý zvlášť
  - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
- realizace vhodné metody:
  - ad a) metoda usmíření
  - ad b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)

### **Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně**

#### **A. První (alarmující) kroky pomoci:**

- zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
- bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

#### **B. Příprava podmínek pro vyšetřování**

- zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
- zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi

- pokračující pomoc oběti (příp. přivolání lékaře)
- oznámení na policii, paralelně-navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

### C. Vyšetřování

- rozhovor s obětí a informátory
- nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora s obětí

### C. Náprava

- metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Řešení kyberšikany je komplikováno faktem, že oběť nemusí vždy poznat, že jde již o kyberšikanu, faktem, že viník může být obtížně dohledatelný, a faktem, že pokud se vše děje v uzavřené skupině, nejsou snadno dostupné důkazy (členové skupiny nejsou příliš ochotni důkazy zajistit a předat). Podmínkou účinné pomoci po technické stránce je úzká spolupráce s IT odborníkem. Vlastní řešení pak jde v podobných krocích jako řešení přímé šikany.

### **Primární prevence v třídnických hodinách**

- pravidelné řešení aktuálních problémů v klimatu třídy a školy (vzájemné vztahy mezi žáky, příp. žáky a vyučujícími) - hry pro stmelení kolektivu a jako prostředek k získání informací
- rozebírat konkrétní problémy v chování a výsledky ve školní práci

Ve třídě jsou nastavena třídní pravidla, která nenahrazují ani nezdvoují školní řád. Ideální je, aby se na jejich tvorbě a reflexi jejich dodržování podíleli společně s třídním učitelem i žáci.

### **Primární prevence ve výuce**

Témata primární prevence rizikového chování zařazují pedagogové do svých předmětů dle ŠVP. Problematika šikany a její prevence je zařazena především do předmětů občanská výchova, rodinná výchova, přírodopis a literatura.

### **Primární prevence ve školních i mimoškolních programech**

Šikana a její prevence je nedílnou součástí téměř všech programů specifické i nespecifické prevence, realizovaných ve škole i mimo školu.

### **Všeobecný přehled realizovaných aktivit v rámci prevence:**

- témata z oblasti rizikového chování a prevence začleněná do výuky -preventivní programy a besedy
- kulturní pořady, výchovné koncerty
- exkurze, výlety, sportovní akce, soutěže, volnočasové aktivity (kroužky,...)

### **Ochranný režim**

Zapojení všech zaměstnanců školy v oblasti prevence proti šikaně dle jejich kompetencí a pracovní náplně. Ředitel školy zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky na vytipovaných rizikových místech školy, školní řád a jeho dodržování. Zákaz chování mající charakter šikanování a opatření, která se váží k tomuto závažnému porušení školního řádu. Pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů během vyučování, o přestávkách v prostoru školy.)

### **Spolupráce s rodiči**

Pokud mají zákonní zástupci podezření na šikanování, informují třídního učitele nebo dalšího pedagogického pracovníka. Odborné vyšetření záležitosti provádí zpravidla školní metodik prevence ve spolupráci s třídním učitelem. Při vyšetření a nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování, škola spolupracuje (rodičům doporučuje) s následujícími orgány a institucemi: Pedagogicko - psychologickou poradnou a Střediskem výchovné péče.

V případě podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR. Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

### **Školní poradenské služby a spolupráce se specializovanými zařízeními**

- osvětová činnost ve spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Žatci, s Odborem sociálně-právní ochrany dětí v Žatci a Městskou policií Žatec a spolupráce se Střediskem výchovné péče v Pšově

### **Závěr**

Tento program slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy. Je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu.

V Žatci dne: 28.6.2018

Vypracovala: Ing.Jitka Valchařová Rubešová  
metodička prevence